

Hoogeveen, Damhert
(Gemeente Hoogeveen, Dr.)

Een Archeologisch Bureauonderzoek en
Veldonderzoek,
verkennende en karterende fase (IVO-O)
definitief
Steekproefrapport 2018-12/03

Hoogeveen, Damhert
(Gemeente Hoogeveen, Dr.)

Een Archeologisch Bureauonderzoek en
Veldonderzoek,
verkennende en karterende fase (IVO-O)
definitief
Steekproefrapport 2018-12/03

Hoogeveen, Damhart
(Gemeente Hoogeveen, Dr.)
Een Archeologisch Bureauonderzoek &
Inventariserend Veldonderzoek, verkennende en
karterende fase (IVO-O)

Een onderzoek in opdracht van
De Stijll, dhr. G. Reitsema
Van Limburg Stirumstraat 19
7901 AM Hoogeveen
info@destijll.nl

Steekproefrapport 2018-12/03
ISSN 1871-269X
Status: **definitief**

Auteurs: R. Rap, MA archeoloog (*bureauonderzoek*),
en drs. J.M.G. Bongers, fysisch geograaf / senior
KNA-prospector [Actor registratie nr.: 92394548]
(*veldonderzoek*)

Autorisatie dr. J. Jelsma, senior KNA-
archeoloog/prospector
[Actor registratie nr.: 35453178]

Goedgekeurd door de bevoegde overheid
gemeente Hoogeveen:

mevrouw G.C.W. Verschoor

d.d. 8 januari 2019

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 4.0 en SIKB-BRL 4000.
Voor dit onderzoek gelden protocollen 4002 & 4003.
Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, 17 januari 2019

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing
van de adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv Archeologisch Onderzoeks- en
Adviesbureau, Hogeweg 3, 9801 TG Zuidhorn

telefoon	050 – 5779784
internet	www.desteekproef.nl
e-mail	info@desteekproef.nl
kvk	02067214

Inhoud

Samenvatting

Administratieve gegevens van het plangebied

1. Inleiding.....	1
1.1 Aanleiding en doel (KNA 4: LS01).....	1
1.2 Locatie (KNA 4: LS01, LS02).....	2
2. Bureauonderzoek (KNA 4: LS06).....	3
2.1 Bronnen.....	3
2.2 Fysische geografie (KNA 4: LS04).....	3
2.3 Archeologie (KNA 4: LS04).....	5
2.4 Historische geografie (KNA 4: LS03).....	6
2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4: LS05).....	8
2.6 Mogelijke verstoringen (KNA 4.0 LS02).....	8
3. Veldonderzoek (KNA 4: VS05).....	9
3.1 Methoden en technieken (KNA 4: VS01).....	9
3.2 Resultaten veldwerk (KNA 4: VS02, VS03).....	10
4. Conclusies en advies (KNA 4: VS07).....	12

Gebruikte bronnen

Lijst van figuren en tabellen

Archeologische periodes

Appendix: – Boorstaten

- Laagbeschrijvingen boringen volgens Archeologische Standaard
- Boorbeschrijvingsmethode

Samenvatting

In verband met de geplande bouw van vijf woningen is een archeologisch onderzoek uitgevoerd aan het Damhert te Hoogeveen, gemeente Hoogeveen, provincie Drenthe. Voor de woningbouw is graafwerk nodig zoals de aanleg van funderingen. Deze ingrepen betekenen een bedreiging voor eventueel aanwezige archeologische waarden in het gebied. Het doel van het onderzoek is om vast te stellen wat de kans is op de aanwezigheid van archeologische resten in de bodem.

Het onderzoek bestaat uit een combinatie van een bureauonderzoek en een veldonderzoek verkennende en karterende fase. Bij het bureauonderzoek zijn bronnen geraadpleegd op het gebied van fysische geografie, archeologie en historische geografie. Bij het veldonderzoek zijn grondboringen gedaan om de opbouw en gaafheid van de bodem vast te stellen (verkennende fase) en om te zoeken naar archeologische indicatoren (karterende fase). In totaal zijn er twaalf boringen gedaan wat neerkomt op een dichtheid van twintig per hectare.

Plangebied Damhert te Hoogeveen raakte omstreeks de bronstijd overwoekerd door veenmoeras. De dichtstbij gelegen vondstmelding ligt op 250 meter zuidelijk van het terrein. Daar is bij wegaanleg bewerkt vuursteen uit het laat-paleolithicum gevonden: 6 afslagen, 7 kling en 3 kernen. Op meer dan vijfhonderd meter afstand zijn in het verleden vondsten gedaan van onder meer een grafheuvel uit de bronstijd of ijzertijd, een urnenveld uit de late bronstijd of vroege ijzertijd en een nederzetting uit de Romeinse tijd. Halverwege de twintigste eeuw is het terrein in gebruik genomen als landbouwgrond. Daarvoor maakte het deel uit van een heidegebied. Begin ééntonwintigste eeuw is de tegenwoordige woonwijk Erflanden aangelegd.

In het dekzand heeft zich een podzolbodem gevormd. Dat betekent dat het gebied voorafgaand aan de vernatting en veenvorming langdurig droge omstandigheden heeft gekend. Op basis daarvan lijkt het een geschikte vestigingsplek te zijn geweest voor de mens tijdens de prehistorie. De bodem is verstoord tot ongeveer 0,3 meter in het zand. Dat betekent dat van eventueel aanwezige archeologische grondsporen de diepere delen bewaard gebleven kunnen zijn. Het onderzoek heeft geen archeologische vondsten opgeleverd. Op basis van het veldonderzoek is de gespecificeerde archeologische verwachting dat de kans klein is dat er sprake is van een archeologische vindplaats.

selectie-advies door senior KNA-prospecteur drs. J.M.G. Bongers

Aangezien het karterend booronderzoek geen archeologische vondsten heeft opgeleverd, adviseren wij om geen nader archeologisch onderzoek te laten uitvoeren en het terrein op archeologische gronden vrij te stellen voor de ingrepen die nodig zijn voor de geplande ontwikkeling. Wel wijzen wij erop dat als bij graafwerk toch archeologische grondsporen worden aangetroffen en/of vondsten worden gedaan, dat daarvan direct melding dient te worden gemaakt conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Hoogeveen.

Administratieve gegevens van het plangebied

Tabel 1: Hoogeveen, Damhert: administratieve gegevens

Provincie	Drenthe
Gemeente	Hoogeveen
Plaats	Hoogeveen
Toponiem	Damhert
Kadastraal nummer	HGV00 – A – 6682
Centrumcoördinaat	227.444 / 525.421
Oppervlakte	Circa 0,6 hectare
NAP-hoogte maaiveld	12 meter +NAP
Huidig grondgebruik	Grasveld en struiken
Soort onderzoek	bureauonderzoek & veldonderzoek verkennende en karterende fase
Opdrachtgever	De Stijll, dhr. G. Reitsema
Uitvoerder	De Steekproef bv
Bevoegde overheid	Gemeente Hoogeveen
Steekproef projectcode	2018-12/03
Onderzoeksmeldingsnummer	4652343100
Datum veldwerk	20 december 2018
Maximale diepte onderzoek	180 centimeter
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / DANS / DINO-loket (boorgegevens)

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 4: LS01)

In opdracht van De Stijll, vertegenwoordigd door de heer G. Reitsema is een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd aan het Damhert te Hoogeveen, gemeente Hoogeveen, provincie Drenthe (zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van vijf woningen. De diepte van ingrepen was ten tijde van het onderzoek nog niet bekend. Doorgaans wordt voor de aanleg van funderingen in het zand gegraven tot ongeveer één meter diepte. De ingrepen betekenen een bedreiging voor eventueel aanwezige archeologische waarden. Het doel van het onderzoek is om vast te stellen wat de kans is op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het plangebied heeft een oppervlakte van 0,6 hectare.

Op de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Hoogeveen ligt het plangebied in een zone met Archeologische Waarde 3. Dit houdt in dat er bij bodemingrepen groter dan duizend vierkante meter een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd moet worden. Deze oppervlakte zal met de geplande ontwikkelingen overschreden worden.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek verkennende en karterende fase (IVO-O). Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Daartoe zijn de opbouw en gaafheid van de bodem bepaald en is gezocht naar archeologische indicatoren.

Figuur 1: Hoogeveen, Damhert: Uitsnede van een topografische kaart. Het plangebied is rood omlijnd (opentopo).

1.2 Locatie (KNA 4: LS01, LS02)

Plangebied Damhert ligt aan de zuidkant van Hoogeveen, in een hoek van de nieuwbouwwijk Erflanden. Aan de zuidoostkant wordt het begrensd door het knooppunt van de A28 en de A37, aan de noordkant door de Hoogeveense Vaart en aan de westkant door de rest van de woonwijk. Tijdens het onderzoek was de grond nog in gebruik als grasland. Midden door het terrein loopt van west naar oost een pad.

Figuur 2: Hoogeveen, Damhert: Luchtfoto, het plangebied is rood omlijnd.

Figuur 3: Hoogeveen, Damhert: foto van het plangebied genomen in zuidwestelijke richting.

2. Bureauonderzoek (KNA 4: LS06)

2.1 Bronnen

Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van het plangebied verzameld. De gebruikte bronnen voor het onderzoek staan aan het eind van dit rapport. Eén van de bronnen is ARCHIS 3, het archeologisch registratie- en informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Deze databank is toegankelijk voor organisaties die werkzaam zijn in de archeologie. Het bevat een GIS-systeem waarin onder meer een archeologische kaart en aardkundige kaarten geraadpleegd kunnen worden.

2.2 Fysische geografie (KNA 4: LS04)

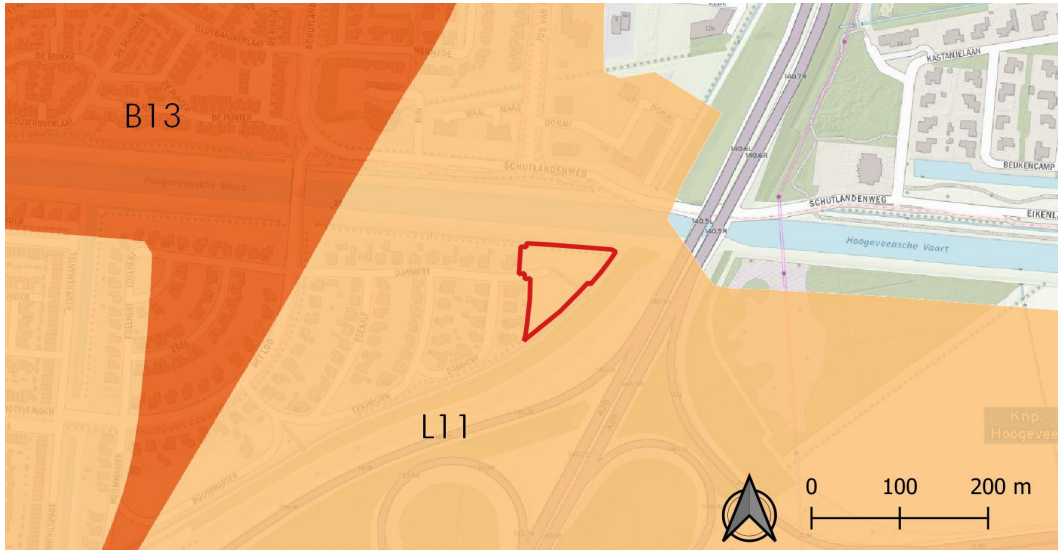
Figuur 4: Hogeveen, Damhert: hoogtekaart gemaakt met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland 2 uit 2012. Het plangebied is rood omlijnd.

Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland 2 (AHN2, zie Figuur 4) ligt het plangebied op ongeveer 12 meter boven NAP. Richting het westen loopt het landschap af naar een beekdal. Richting het oosten loopt het landschap langzaam op. Vos & De Vries (2013) geven ter plaatse van het plangebied op een reconstructie van 2750 vC (niet afgebeeld) nog een dekzandlandschap weer. Op een daaropvolgende reconstructie van 1500 vC is het veenmoeras opgerukt tot aan het plangebied. Rond 500 vC is het dekzandlandschap ter plaatse overwoekerd door veenmoeras.

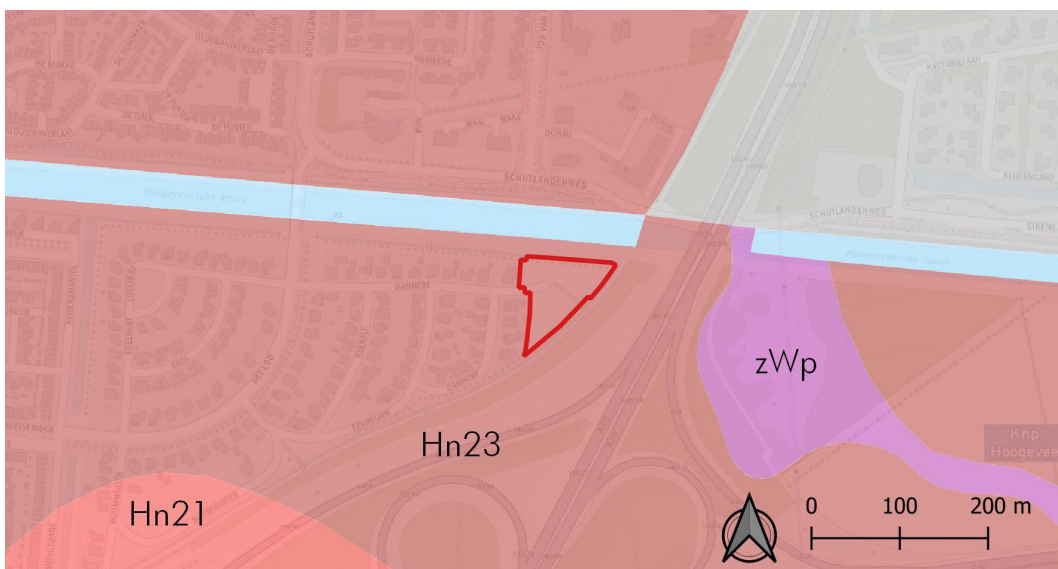
Op de geomorfologische kaart (Figuur 5) ligt het plangebied in een zone met grondmorenewelvingen (code L11). Ten oosten is een grondmorenerug zichtbaar (code

B13). De grondmorene betreft keileem. Dit is aanwezig onder dekzand op 40-120 centimeter onder maaiveld.

In de top van het dekzand kunnen (resten van) podzolbodems aanwezig zijn. Deze podzolbodems kunnen worden gekenmerkt door een uitspoelingslaag (lichtgrijze E-horizont) en een inspoelingslaag (bruine B-horizont). De B-horizont gaat vaak met een geelbruine overgangslaag (de BC-horizont) over in het niet door bodemvorming beïnvloede gele zand (de C-horizont). Op de bodemkaart is de podzolbodem geclassificeerd als veldpodzol (Figuur 6; code Hn23).

Figuur 5: Hoogeveen, Damhert: Uitsnede van de geomorfologische kaart. Het plangebied is rood omlijnd. Legenda: L11 =grondmorenewelvingen; B13=grondmorenerug.

Figuur 6: Hoogeveen, Damhert: Uitsnede van de bodemkaart. Het plangebied is rood omlijnd. Legenda: Hn21 =veldpodzol; Hn23=veldpodzol; zWp=moerige podzolgronden.

2.3 Archeologie (KNA 4: LS04)

Binnen de grenzen van het plangebied staan geen Archeologische Monumenten en/of vondstmeldingen in ARCHIS geregistreerd. In de omgeving van het plangebied (met een straal van circa 500 m) hebben meerdere archeologische onderzoeken plaatsgevonden (zie Figuur 7; Tabel 2).

Zaaknummer 3023927100 betreft een vondstmelding van vuurstenen artefacten tijdens de aanleg van een wegtracé op ongeveer 250 meter ten zuiden van het plangebied. Het gaat om zes afslagen, zeven kling en drie kernen uit het laat-paleolithicum.

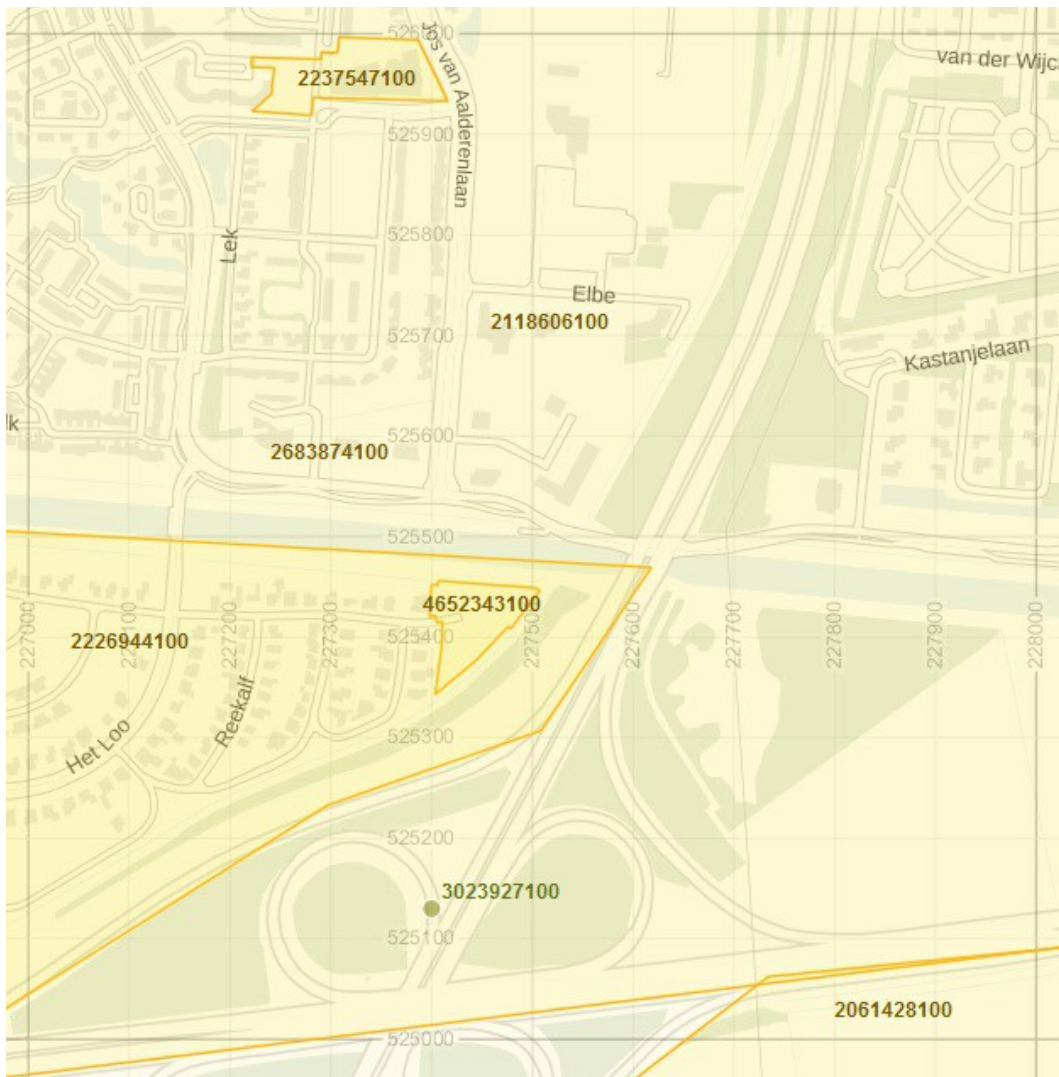
Zaaknummer 2226944100 betreft een grootschalig bureauonderzoek over zeven deelgebieden in de gemeente Hoogeveen (Tulp 2009). In deelgebied 2 wordt de hele wijk Erflanden behandeld, waar het plangebied ook deel van uitmaakt. Behalve de paleolithische artefacten van zaaknummer 3023927100, wordt in het bureauonderzoek een grafheuvel uit de bons- of ijzertijd genoemd binnen de grenzen van de huidige woonwijk. De grafheuvel is door Van Giffen onderzocht in 1935. Meer informatie is er niet over bekend. Verder zijn er rondom de woonwijk meldingen bekend van de resten van een urnenveld uit de late bronstijd tot vroege ijzertijd, een nederzetting uit de romeinse tijd en verder naar het zuiden van het middeleeuwse dorp Ten Arlo (Tulp 2009). Tevens wordt aangegeven dat de archeologische verwachting in het oosten van de woonwijk het hoogst is, waar ook het huidige plangebied gelegen is.

Zaaknummer 2118606100 betreft een grootschalig bureauonderzoek over de kern van Hoogeveen (Vissinga & Jelsma 2006). Hierin is ook het huidige plangebied al meegenomen. In het onderzoek wordt gesteld dat het zuidwesten van de stad een hoge archeologische verwachting heeft.

Verder zijn er nog twee booronderzoeken bekend uit de omgeving van het plangebied (zaaknummers 2237547100 en 2061428100). Bij het booronderzoek te noorden van het plangebied (Postma-Saan 2009) zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen, maar wel een deels intacte podzolbodem.

Tabel 2: Hoogeveen, Damhert : Archeologische waarden rondom het plangebied volgens Archis 3. In de tabel staan terreinen van archeologische waarde en vondsten zoals weergegeven in Figuur 7.

Zaaknummer	Omschrijving	Datering	Referentie
<i>vondsten</i>			
3023927100	6 vuurstenen afslagen, 7 kling en 3 kernen	laat paleolithicum	Archis 3
<i>onderzoeken</i>			
4652343100	Huidige plangebied		
2226944100	Bureauonderzoek: hoge verwachting voor resten uit de prehistorie, lage verwachting voor rest uit de middeleeuwen.	prehistorie	Tulp 2009
2237547100	Booronderzoek: deels intacte podzol, geen archeologische indicatoren		Postma – Saan 2009
2118606100	Bureauonderzoek: hoge verwachting ten zuidwesten van de stad.		Vissinga & Jelsma 2006
2061428100	Booronderzoek: acht vindplaatsen	laat paleolithicum - vroege bronstijd	Veenstra 2002
2683874100	Beleidsadvieskaart gemeente Hoogeveen		Sueur 2015

Figuur 7: Hoogeveen, Damhert: Archeologische kaart van de omgeving van het plangebied (4652343100). De gele gebieden zijn archeologische onderzoeksgebieden. De groene stippen zijn locaties van archeologische vondsten (bron: Archis 3).

2.4 Historische geografie (KNA 4: LS03)

Op kaarten uit de negentiende eeuw maakt het plangebied nog deel uit van het Ten Arloder Veld (zie Figuur 8). Op de kadastrale kaart van 1811-1832 (niet afgebeeld) wordt het aangeduid als 'heide en boekweit'. Grootschalige turfwinning is hier blijkbaar niet geweest. Op een kaart uit 1955 is het terrein voor het eerst in cultuur gebracht (zie Figuur 8). De snelweg en het kanaal Hoogeveense Vaart staan voor het eerst op een kaart uit 1975 (niet afgebeeld). De woonwijk direct westelijk van het plangebied wordt voor het eerst weergegeven op een kaart uit 2010 (niet afgebeeld).

Figuur 8: Hoogveen, Damhert: Uitsneden van drie topografische kaarten. Het plangebied is met rood aangegeven (www.topotijdreis.nl).

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4: LS05)

Er is een hoge verwachting voor archeologische waarden in het plangebied vanaf het paleolithicum tot en met de bronstijd. Er zijn meerdere vondsten uit deze perioden gedaan rondom het gebied. Vanaf de late bronstijd raakt het plangebied langzaam overgroeid met veen. Er worden daarom uit latere perioden geen archeologische waarden verwacht.

Gezien de eerdere vondsten uit de omgeving dient er tijdens het veldwerk rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van archeologische waarden uit de perioden steentijd en bronstijd. Indicatoren hiervoor kunnen bestaan uit bewerkt vuursteen, scherven aardewerk, voorwerpen van steen en metaal, houtskoolconcentraties. Eveneens kunnen grondsporen aanwezig zijn, zoals paalgaten, greppels, waterkuilen, vuurhaarden en hutkommen. Archeologische indicatoren kunnen zich in de top van het dekzand bevinden. Organische indicatoren zoals houten voorwerpen en bot worden niet verwacht wegens de slechte conserveringsomstandigheden in zand.

Tabel 3: Hoogeveen, Damhert: Specificatie archeologische verwachting.

datering:	paleolithicum – bronstijd
complextipe:	onder meer nederzetting, begraving
omvang:	onbekend
diepteligging:	in de top van het dekzand
gaafheid en conservering:	geen organische conservering
locatie:	hele terrein
uiterlijke kenmerken:	onder meer vuursteen, aardewerk, houtskool
mogelijke verstoringen:	voormalige sloten

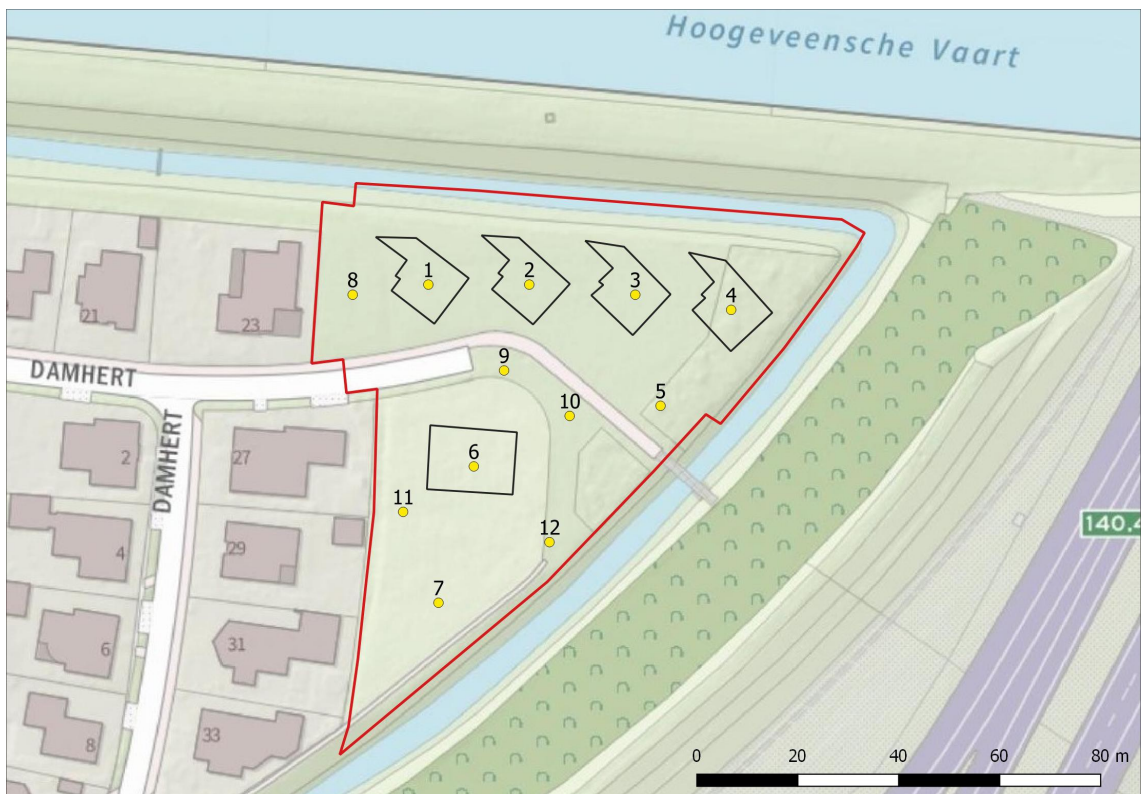
2.6 Mogelijke verstoringen (KNA 4.0 LS02)

Er is nog niets over de gaafheid en de conservering van een eventuele vindplaats in het plangebied bekend. Volgens de graafmelding (KLIC-nummer 18G573829) loopt aan de oostzijde van het plangebied een rioolleiding. Langs het pad loopt een elektriciteitsleiding.

3. Veldonderzoek (KNA 4: VS05)

3.1 Methoden en technieken (KNA 4: VS01)

Het veldwerk is uitgevoerd op 20 december 2018. Er zijn twaalf boringen gedaan (zie Figuur 9). Aanvankelijk waren zeven verkennende boringen uitgevoerd met behulp van een edelmanboor van zeven centimeter diameter. Omdat de bodem dusdanig was dat diepere delen van prehistorische grondsporen bewaard gebleven kunnen zijn, is aansluitend de karterende boorfase gedaan. Bij de karterende boringen zijn de verkennende boringen opnieuw uitgevoerd, maar dan met een grotere boor van twaalf centimeter diameter. Met deze boor zijn ook vijf aanvullende boringen gedaan waarmee het aantal van twaalf is bereikt. De boordichtheid bedraagt twintig boringen per hectare hetgeen voorgeschreven is voor de karterende fase. Door te boren met de grotere boor van twaalf centimeter diameter is de kans op het opboren van archeologische materialen vergroot. De opgeboorde monsters zijn nat gezeefd op een zeef met mazen van vier millimeter om te zoeken naar indicatoren zoals stukken bewerkt vuursteen en scherven aardewerk. De boormonsters zijn onderzocht door ze laagsgewijs af te snijden in de boorkop. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB). De resultaten van de boringen zijn opgenomen in de Appendix in de vorm van boorstaten en laagbeschrijvingen.

Figuur 9: Hoogeveen, Damhert: boorpuntenkaart. De zwarte omlijningen geven de vijf geplande woningen weer. De gele stippen zijn de locaties van de twaalf boringen.

3.2 Resultaten veldwerk (KNA 4: VS02, VS03)

geologie en bodem

De ondergrond van plangebied Damhert bestaat uit keileem. Dit is een mengsel van klei, zand en stenen dat is afgezet door het Scandinavische landijs tijdens de voorlaatste ijstijd. De bovenste decimeters van de keileem zijn sterk verweerd, waardoor dit nu bestaat uit sterk lemig zand met grind. Hierop ligt een laag matig fijn, licht grindig zand van ongeveer een halve meter dik. Dit is dekzand dat is aangevoerd door de wind tijdens de laatste ijstijd. Het landijs heeft Nederland toen niet bereikt, maar tijdens de koudste fases was er wel een poolwoestijn met grootschalige zandverstuivingen. Na de ijstijd is in het zand een podzolbodem gevormd. Dat betekent dat het zand in het plangebied langdurig droge omstandigheden heeft gehad voorafgaand aan de vernatting en veenvorming. Naar schatting heeft de podzolbodem een dikte gehad van ongeveer dertig centimeter. Bij boringen 3, 6 en 12 is het onderste deel van de podzolbodem, de BC-horizont, nog aanwezig. Bij de overige boringen is de bodem verstoord tot net onder de podzolbodem (zie Figuur 10). Dat betekent dat de verstooring beneden het natuurlijke maaiveld ongeveer dertig centimeter bedraagt.

Figuur 10: Hoogeveen, Damhert: foto van het opgeboorde zand van boring 8 in de zeef. Links ligt grijsbruin zand van de bouwvoor en opgebrachte grond. In het midden ligt het onderliggende bruine zand dat naar beneden toe geleidelijk lichter van kleur wordt. Rechtsboven ligt de lichtgrijze, sterk verweerde keileem.

Op het ongeroerde dekzand ligt een laag geroerde grond van 80 tot 100 centimeter dikte. Deze laag bestaat uit de dertig centimeter geroerde grond. Onderin deze laag zitten lokaal brokken van een podzolbodem. Verder bestaat de laag uit een bouwvoor uit de tijd waarin het gebied nog in gebruik was als landbouwgrond. Hierop ligt een pakket opgebracht zand van een half tot driekwart meter dikte dat nauwelijks van de bouwvoor te onderscheiden is.

archeologie

Aangezien het dekzand langdurig droog geweest is, lijkt het plangebied een geschikte vestigingsplek te zijn geweest voor de mens tijdens de prehistorie. Gezien de mate van gaafheid van de bodem kunnen diepere delen van eventuele archeologische grondsporen zoals paalgaten, greppels of haardkuilen bewaard gebleven zijn. Het onderzoek heeft echter geen vondsten opgeleverd. Bij boring 2 is in het zeefresidu een fragment van een klei pijp waargenomen dat mogelijk in het verleden met ander stadsafval en mest op het land is gebracht voor de bodemvruchtbaarheid. De zeefresiduen bevatten ook veel vuursteen, maar bewerkte stukken zijn daar niet tussen gevonden. Aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats heeft het onderzoek dus niet opgeleverd.

4. Conclusies en advies (KNA 4: VS07)

belangrijkste resultaten

Plangebied Damhart te Hoogeveen raakte omstreeks de bronstijd overwoekerd door veenmoeras. De dichtstbij gelegen vondstmelding ligt op 250 meter zuidelijk van het terrein. Daar is bij wegaanleg bewerkt vuursteen uit het laat-paleolithicum gevonden: 6 afslagen, 7 klingen en 3 kernen. Op meer dan vijfhonderd meter afstand zijn in het verleden vondsten gedaan van onder meer een grafheuvel uit de bronstijd of ijzertijd, een urnenveld uit de late bronstijd of vroege ijzertijd en een nederzetting uit de romeinse tijd. Halverwege de twintigste eeuw is het terrein in gebruik genomen als landbouwgrond. Daarvoor maakte het deel uit van een heidegebied. Begin éérentwintigste eeuw is de tegenwoordige woonwijk Erflanden aangelegd.

In het dekzand heeft zich een podzolbodem gevormd. Dat betekent dat het gebied voorafgaand aan de vernatting en veenvorming langdurig droge omstandigheden heeft gekend. De bodem is verstoord tot ongeveer 0,3 meter in het zand. Het onderzoek heeft geen archeologische vondsten opgeleverd.

archeologisch verwachtingsmodel

Aangezien het plangebied langdurig droog geweest is, lijkt het een geschikte vestigingsplek te zijn geweest voor mensen tijdens de prehistorie. Van eventuele archeologische grondsporen zoals paalgaten, greppels of haardkuilen kunnen de diepere delen bewaard gebleven zijn. Maar doordat het onderzoek geen vondsten heeft opgeleverd, zijn er geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van dergelijke sporen. Daarom kan de archeologische verwachting zoals opgesteld in paragraaf 2.5 naar beneden toe worden bijgesteld. Gezien de resultaten van het onderzoek is de kans klein dat in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn.

selectie-advies door senior KNA-prospecteur drs. J.M.G. Bongers

Aangezien het karterend booronderzoek geen archeologische vondsten heeft opgeleverd, adviseren wij om geen nader archeologisch onderzoek te laten uitvoeren en het terrein op archeologische gronden vrij te stellen voor de ingrepen die nodig zijn voor de geplande ontwikkeling. Wel wijzen wij erop dat als bij graafwerk toch archeologische grondsporen worden aangetroffen en/of vondsten worden gedaan, dat daarvan direct melding dient te worden gemaakt conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Hoogeveen.

Gebruikte bronnen

AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geo-informatie en ICT.

ARCHIS 3. www.test.zoeken.cultureelerfgoed.nl

Kadata via www.kadaster.nl, 2017. Topografische Kaart 1:25.000 van Topografische Dienst Kadaster, Emmen.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4. www.SIKB.nl. 2016. Centraal College van Deskundigen Archeologie.

Postma-Saan, F.B. 2009. *Hoogeveen, Vecht, Gemeente Hoogeveen (Dr.) Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Steekproefrapport 2009-03/17. Zuidhorn: De Steekproef BV.

Sueur, C., 2015. *Cultuurhistorische Beleidskaarten Gemeente Hoogeveen, Archeologie*. Buro de Brug
www.topotijdreis.nl

Tulp, C. 2009. *Hoogeveen, 7 plangebieden, Gemeente Hoogeveen (Dr.) Een Archeologisch Bureauonderzoek*. Steekproefrapport 2008-12/05. Zuidhorn: De Steekproef BV.

Veenstra, H.W. 2002. *RAK Zuidwolde-Noord en Beneden Egge, gemeenten De Wolden en Hoogeveen; een verkennend archeologisch onderzoek (fase 1)*. RAAP-rapport 792. Weesp: RAAP Archeologisch Adviesbureau BV.

Vissinga, A. & J. Jelsma. 2006. *Een Archeologisch Bureauonderzoek voor de bebouwde kom van Hoogeveen (Dr.)*. Steekproefrapport 2006-03/16. Zuidhorn: De Steekproef BV.

Vos, P. & S. de Vries, 2013. *Paleogeografische Kaarten van Nederland, tweede generatie (versie 2.0)*. Deltares, Utrecht. Op 11 april 2014 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

Lijst van figuren en tabellen

Figuren

- 1 Topografische kaart
- 2 Luchtfoto
- 3 Foto van het plangebied
- 4 Hoogtekaart
- 5 Uitsnede van de geomorfologische kaart
- 6 Uitsnede van de bodemkaart
- 7 Archeologische waarden in de omgeving
- 8 Historische topografische kaarten
- 9 Boorpuntenkaart
- 10 Foto zeef boring 8

Tabellen

- 1 Administratieve gegevens
- 2 Archeologische waarden rondom het plangebied
- 3 Specificatie archeologische verwachting

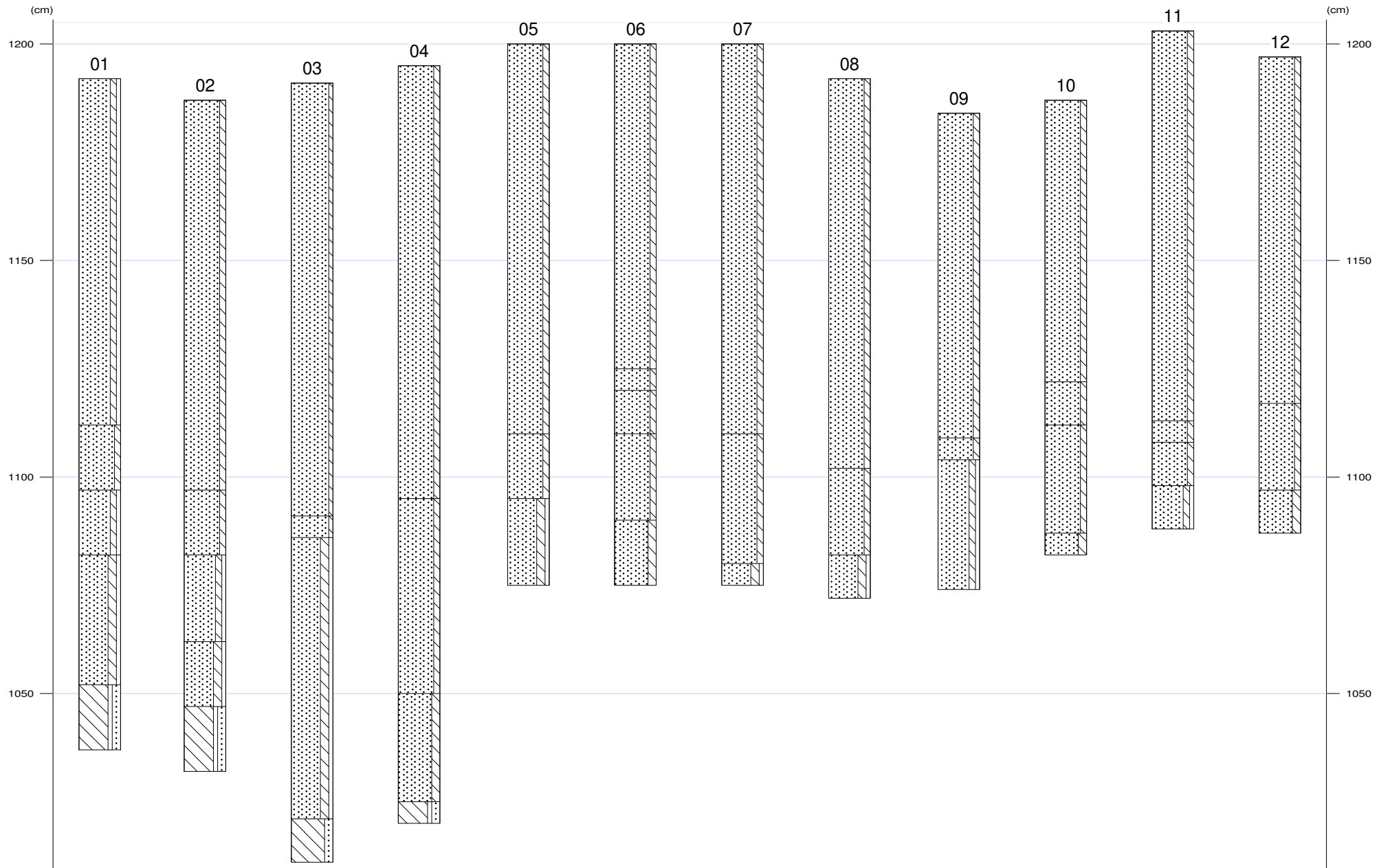
Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP	romeinse tijd:	
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
neolithicum:		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
bronsijd:		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronsijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronsijd midden:	1.800 - 1.100 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronsijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronsijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronsijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd C:	1.850 - heden
pleistoceen:	2,5 miljoen - 10.000 BP		
elsterien	475.000 - 410.000 BP		
saalien	200.000 - 130.000 BP		
weichselien	116.000 - 10.000 BP		
holoceen:	10.000 - heden		

vC = voor Christus
 nC = na Christus
 BP = before present; present = 1950

Appendix Hoogeveen, Damhert: Boorstaten

Appendix Hoogeveen, Damhert: Laagbeschrijvingen

01

X-coördinaat (m) : 227421
Y-coördinaat (m) : 525436
Maaiveld (cm) : 1192

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 80	zand matig siltig, zwak grindig, 10yr3/3, opgebrachte grond, Opm.: Brokjes geel zand
80 - 95	zand matig siltig, mix, basis scherp, vergraven, Opm.: Podzolbrokken
95 - 110	zand matig siltig, zwak grindig, 10yr5/6, C-horizont, dekzand
110 - 140	zand sterk siltig, zwak grindig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerd keileem
140 - 155	leem sterk zandig, zwak grindig, 5Y6/3, keileem

02

X-coördinaat (m) : 227441
Y-coördinaat (m) : 525436
Maaiveld (cm) : 1187

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 90	zand matig siltig, 10yr3/3, basis scherp, opgebrachte grond, vergraven
90 - 105	zand matig siltig, 10yr5/6, C-horizont, dekzand
105 - 125	zand matig siltig, zwak grindig, 10yr6/4, dekzand
125 - 140	zand sterk siltig, zwak grindig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerd keileem
140 - 155	leem sterk zandig, zwak grindig, 5y6/3, keileem

03

X-coördinaat (m) : 227462
Y-coördinaat (m) : 525434
Maaiveld (cm) : 1191

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 100	zand zwak siltig, 10yr3/3
100 - 105	zand zwak siltig, 10yr5/6, C-horizont, dekzand
105 - 170	zand sterk siltig, zwak grindig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerd keileem
170 - 180	leem sterk zandig, 5y6/3, keileem

04

X-coördinaat (m) : 227481
Y-coördinaat (m) : 525431
Maaiveld (cm) : 1195

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 100	zand matig siltig, 10yr3/3, opgebrachte grond
100 - 145	zand matig siltig, 10yr5/3, C-horizont, dekzand
145 - 170	zand sterk siltig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerd keileem
170 - 175	leem sterk zandig, zwak grindig, 5y6/3, keileem

05

X-coördinaat (m) : 227467
Y-coördinaat (m) : 525412
Maaiveld (cm) : 1200

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 90	zand matig siltig, 10YR3/3

Appendix Hoogeveen, Damhert: Laagbeschrijvingen

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
90 - 105	zand	matig siltig, 10yr5/6, C-horizont, dekzand
105 - 125	zand	sterk siltig, zwak grindig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerd keileem

06

X-coördinaat (m) : 227430
Y-coördinaat (m) : 525400
Maaiveld (cm) : 1200

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 75	zand	matig siltig, 10yr3/3
75 - 80	zand	matig siltig, mix, Opm.: Brokken E-horizont en veen
80 - 90	zand	matig siltig, 7,5yr3/4, BC-horizont
90 - 110	zand	matig siltig, 10yr5/6, C-horizont
110 - 125	zand	sterk siltig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerd keileem

07

X-coördinaat (m) : 227423
Y-coördinaat (m) : 525373
Maaiveld (cm) : 1200

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 90	zand	matig siltig, 10yr3/3
90 - 120	zand	matig siltig, 10yr5/6, C-horizont, dekzand
120 - 125	zand	sterk siltig, zwak grindig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerd keileem

08

X-coördinaat (m) : 227406
Y-coördinaat (m) : 525434
Maaiveld (cm) : 1192

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 90	zand	matig siltig, 10yr3/3
90 - 110	zand	matig siltig, 10yr5/6, C-horizont
110 - 120	zand	sterk siltig, zwak grindig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerd keileem

09

X-coördinaat (m) : 227436
Y-coördinaat (m) : 525419
Maaiveld (cm) : 1184

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 75	zand	matig siltig, 10yr3/3
75 - 80	zand	matig siltig, mix, Opm.: Podzolbrokken
80 - 110	zand	matig siltig, zwak grindig, 10yr5/6, C-horizont, dekzand

10

X-coördinaat (m) : 227449
Y-coördinaat (m) : 525410
Maaiveld (cm) : 1187

Appendix Hoogeveen, Damhert: Laagbeschrijvingen

Diepte (cm)	Omschrijving Grondsoort	
0 - 65	zand	matig siltig, 10yr3/3
65 - 75	zand	matig siltig, 10yr3/2, Opm.: Bouwvoor?
75 - 100	zand	matig siltig, 10yr5/6, C-horizont, dekzand
100 - 105	zand	sterk siltig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerde keileem

11

X-coördinaat (m) : 227416
Y-coördinaat (m) : 525391
Maaiveld (cm) : 1203

Diepte (cm)	Omschrijving Grondsoort	
0 - 90	zand	matig siltig, 10yr3/3
90 - 95	zand	matig siltig, mix, vergraven, Opm.: Podzolbrokken
95 - 105	zand	matig siltig, 10yr5/4, C-horizont
105 - 115	zand	matig siltig, zwak grindig, 2,5y6/4, Opm.: Verweerd keileem

12

X-coördinaat (m) : 227445
Y-coördinaat (m) : 525385
Maaiveld (cm) : 1197

Diepte (cm)	Omschrijving Grondsoort	
0 - 80	zand	matig siltig, 10yr3/3
80 - 100	zand	matig siltig, 7,5yr3/4, BC-horizont
100 - 110	zand	sterk siltig, 2,5y6/4, C-horizont, Opm.: Verweerd keileem